3

Bolyai Farkas
kályhatanulmányának
ui piszkozata

40 o

223x 172 mm t. magyar

BF 121/1

~~Lég Lenes~~.

Tej forrás' oka. ~~A' [illegible] a' [illegible] ellenére [illegible]~~.

Ny kerinés esö a' végén, vagy inkább belől lére hév vas csőj, hogy a füst felkapjon.

Veka láng szén 8 font, 3 annyi meleget ád, mint ~~annyi~~ 8 font fa.

Vékonyi keményfa 1288

1,00 fa ad 0,42 szenet. A' szén a' légből szív 10 p. Cent

vizet, 's az illy szén ád kékes lángot a' víz elbomlásánál.

100 szén 7300 izzet 80° re emel.

Egy ebéd 150 fa kellett.

A' napvilág 12000 szer akkora mint a' viaszgyertya.

Egy 8as faggyu gyertya 's egy mozgó ember 1' alatt 2½ cubic

láb léget 25°C re emel

~~Nagyfényen kemény be világít~~, a fény melyet kevesebb meleget ád.

~~Nem is [illegible]~~

Víz Coloph. 3ij és Thereb. varnis 3ij.

Algiri mörtel: ~~fa~~ homok 2, mész 3, fövény 1, olajjal 3 nap

's éjjel szüntelen keverve.

~~Kis andorrai kemence~~ ~~[illegible]~~ be rekedve j 21

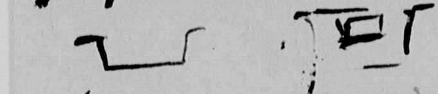 ~~[illegible]~~

Kemence főző két. Compromisse ~~Toboszfélével~~ liggel ~~[illegible]~~, füsthez ajtaján be.

Kés plebi kemencébe (nyepatin gububa) ~~kett~~ elkerülve [illegible] ~~kilencek~~ fenn, mely kemény

Olvasó ~~[illegible]~~ pile ~~Stevenus~~ acid sulfur ∇ el. truncatis 1 karbon

két fűtő kemencés kémény j főzőbe, alól lehet.

~~[illegible] fagy~~. Külső lég tüzen, kívül melegen menjen a' tűzre

∇ meleget tartani.

Pont. Kint 's belől füstező.

~~[illegible] deszkát. be víz fel forr.~~ ~~Lakás fogadásba, [illegible]~~ fehér-nép.

~~kemencéket tűről izzó [illegible] [illegible]~~

~~Tűz megvédés.~~

~~Hév lég hogy ne [illegible] pors' [illegible].~~

Kemény fölülről égetni. Kemény nyárra pléh cső, melyet lebre két felé nyíló [illegible]
[illegible] bekeni [illegible] lehet [illegible] [illegible]

A' tűz láda ha kessen, sebesebb a' füst
Vaskemencze kül kenni reá a' tüzet.
Tűzajtó kisebb legy mint a' magassága, 's minél nagyobb annál nagyobb legyen a' homlok, 's minél kisebb a tűzláa [illegible]
Vas cső, hogy [illegible] ne valjék el.
3" diametere a' Conus szájának. [illegible] ~~[illegible]~~. Tűzgyertyák
Kémény conjungálandó külön vagy [illegible]. Ki András
~~Lang kicsapó. még alól,~~ ~~pára~~ Tápol (alakkemencébül is,
~~Katyha kemence is~~ ~~lette roppan~~ [illegible] 15 órával
Pálinka főző refrigeratorjába levegő. ha hideg, melegen füttől
~~[illegible] amelynek [illegible] nem jó.~~ ~~Vanan befelé jár~~ — ha a' [illegible]
~~[illegible] ha [illegible], mint [illegible]~~ a' tűznek) (kőről [illegible]). ~~Lehetetlen hamu~~, ha ~~felülről kifuse-~~ ~~ár füstje~~ [illegible]
Ablak kis [illegible] hamu
Kin töve). Vas kemencze[illegible]
Pergetyű helyett ver [illegible], hanga [illegible]
~~Vasba tűz a' [illegible]~~.
K. Kéménybe nyomja csőbe [illegible] (pitvar). Hatad permeny [illegible] ala kivonl

~~Fölülről~~ gyúló tűz
~~Oda [illegible] Tébis~~ Fürek) Téglo [illegible] [illegible]. ~~[illegible]~~
fel kerül.
Fa fogo a' fazéknak
[illegible] [illegible] [illegible] falba. 's [illegible] kötve.
~~Vas [illegible]~~ Ura 's [illegible].
~~[illegible] gör fog~~. ~~Falu [illegible] tűz~~.
~~Elöl [illegible] füst (a [illegible])~~
Táblák ala ~~[illegible]~~ külön [illegible] [illegible], melyek egyszerre
~~[illegible] kemence~~. 's le ereszthető ajtóval, 's [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] a' fenekére, 's [illegible] rongya a' hus.

Kemencze kis fűző, 's [illegible] füző.
Demeldi új (vulg) kemence. A' régi [illegible]. [illegible].
Züg-csinálhatással Windofen. (le hajló ajtó).
~~Kelep conserva~~

Ha kerek pergetyű vékony vas plehtől könnyen fordulható kéményre a' kéménybe vágott kis lyukba tétetik, ez néha helyt áll, másszor úgy fordul, mintha belülről fújnák ~~[illegible]~~ sebesebben vagy lassabban, a' [illegible] a' [illegible] a' szobából légnyomás ~~[illegible]~~ győzi a' kéménybelit, vagy győzetik attól.

Hasonlóság van, ha ezen pergetyű a' tűzgyűjtő tolyókájához tetején jól zár ~~[illegible]~~ kürtő papirosba ~~[illegible]~~ bé.

~~[illegible]~~ Mindenik hogy a' pergetyű úgy forogjon, mintha belől fúnák ~~helyben a' [illegible]~~ a' füst ki menjen, a' pergetyű alól nyomásának nagyobbnak kell lenni, a' kémény ~~tetején~~ le nyomásnál, nem csak annyival a' mennyi a' pergetyűn belöl a' kémény tetejéig lévő léget (füstestől ha az is van) megbírja.

A' barometer is kimutatja, kivált ha alkalmas (Stammer) ~~fűt~~ gyújtatik (fűt még inkább is meg lehet gyújtani), hogy a' kémény tetején alább áll, mint alatt, fűt még ezen különbség sem egyforma, különösen nyárba, 's essőre 's nehéz ~~[illegible]~~ hajlandó időkben, 's déltaján tévelyt ~~[illegible]~~ [illegible] 's hold [illegible] ~~[illegible]~~ magasabban kell menni, ~~[illegible]~~ akkora különbségre. Ha víz volna ~~[illegible]~~ higany helyett mintegy 14-szer ~~nagyobb~~ nagyoban ~~[illegible]~~ látszanék a' változás, 's ~~ha~~ a' ~~[illegible]~~ még nagyobbat mutatna.

'S a' dolog oda jön: hogy ~~[illegible]~~ ha nagyobb a' nyomás belölről ~~[illegible]~~ a' kémény tetejénél, az a' nyomó erő mellyel az ~~[illegible]~~ meghaladja, nagyobb é annak nyomásának a' [illegible] a' pergetyűn belöl a' kémény tetejéig van? és annyival nagyobbé, hogy a' füstöt az elébe [illegible] hajthassa? 'S mit kell csinálni, mikor a' két nyomás egyenlő, 's a' pergetyű áll? 's mi ~~a'~~ mikor ellenkezőleg forog?

Ha (a' [illegible] [illegible] [illegible])

B. Ha kém. [illegible] [illegible] [illegible]

BF121/2v

elfő esetben könnyü: csak könnyen gyúló tűz kell, 's a' kürtőkkel legrövidebb útra kell venni, 's ~~lég~~ sem igen ~~tág~~ sem igen keskeny útra nem kell vinni; hogy a' leg elsőbe melegüljön és füstölés ne akadályozza a' menetelt; 's azonnal gyújtvén a' ~~kémény~~ lég kijebbről a' tetejébe oszlop fújja.

A' másik esetnek különböző okai lehetnek.

1. Nyárba a' meleg időkben, néha reggel 7 óra tájatt is, inkább dél tájban a' [illegible] kell a' füst, kivált ha a' fő kéménybe hideg 's nyomosabb lég megy, 's mikor benn hideg volt már tüzet, a' kamrákban is így van

2. Mikor két kémény van 2 egymásra nyíló szobából, 's az egyikben égő nagyobb tűz a' kéményét sokkal melegebben tartja a' másiknál, 's az nem magasabb sem keskenyebb: ezen kémény tetejéről le nyomos füst a' ház ajtón a' másik tűz felé nyomódik. A' ~~kéményeken~~ is [illegible] van. M. Szikatur

3. ~~Kémény szabad kéményébe vissz füst~~

~~3.~~ Magas tűzzel mellé rakott kurtább ~~kémény~~ vagy a' közel olyatán ~~[illegible]~~ gerincz fölül nem érő kémény

~~5.~~ Némely szelek, tavaly hogy mellett.

A' mi az elsőt illeti.

Ha reggel jókor kezdődik a' tűz tevés, 's a' kémény meg melegszik, azután inkább elmenyen a' füst ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Ha több tűz közel a' kéménybe 's nyárra csak egyikre van szükség, a' többet elzárhatólag csinálva, el kell zárni.

Egy 4" nyi lyukat kell csinálni szembe a' tűzzel a' falon, jól megbillent ajtóval, 's azt meg kell nyitni, míg a' kémény meg melegszik; ha ez nincs 's van ablak kivált szembe, azt kell megnyitni. A' faloni lyuk helyen, lehet ablakára is tenni, ’s lehozva egyenest a' tűzre várnyzani (elzárhatólag).

Ha a' kéménynek ajtaja van a' házba, lehet kis rostélyos kemenczét tartani benne hosszu pléh kürtővel, 's abba előre könnyen gyúló forgács tüzet tenni. Sőt ha nincs olyan ajtó, lehet vágni egy 5–6 lyukat, 's oda ajtót tenni, melybe be egy kis rostélyos a' falon belől tett pléh ~~kis kemencze~~ hosszu csöve kis kemenczébe szívó tűzzel lehet gyujtani, míg a' pergenyi megindul.

~~De~~ Sőt

BF121/3

Sőt lehetne künn darab szekeren festett nagy pléh edényekbe forró vizet ~~téve~~, a' ~~[illegible]~~ (katlanból) ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ csőjén ~~lehetne~~ belől ről ~~fölül~~ húzni fel. Szintúgy lehetne kis pléh kemencze a' ~~benne~~ égő tűzzel felhúzni. M. Löpe

De legjobb vékony ~~[illegible]~~ falu kéményt csinálni, hogy a' külső meleg hasson be, 's a' gerinczen vinni ki bár fél öllel még azon fölül, sőt nyárra lehet még tenni fölül ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ fél ölnyi csőt. ~~Lehet~~ A' kémény öntött vas ~~[illegible]~~ csőkből tevő ajtókkal álliszthatóvá olve, az ajtókon hóbe kis lehet gyujtani, akár le fedve is egészen.

fölülről kezdve

De legolcsóbban lehet csinálni 1' tágasságú kéményt, 's azokat az udvaron állítva kerekben 3/4" vastag falakat kerekben, 's ~~[illegible]~~ bele tenni vesszőkre vagy fűz ággal 's ~~[illegible]~~ páfrákat szívva a' fonadékba, fölfelé ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ mindenfelé ~~kívül~~ belől ajtó-lyukat hagyva; 's helyére állítva, be kenni ~~[illegible]~~, agyag vas-por (vagy törött vas salak) ~~[illegible]~~, 's ha meghasad ismételni, míg a' ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Minden őszön újra kell kenni illőleg meg vasporral. ~~[illegible]~~ belől, sok év kell hogy egészen megkeményüljön. ~~'s akkor~~ ~~lehet verni~~ 's más új kéményt csinálni ~~[illegible]~~ egy. Alla ~~[illegible]~~ nem ~~[illegible]~~ meg.

Jeges szerezni könnyű.

A' gerinczre vinni, ha a' füst ~~több~~ nehezebb jön ki a' ház ~~[illegible]~~ lehet megint ilyen fonadékkal ajtót téve vagy ~~[illegible]~~ kéményt is ~~[illegible]~~ jó a' szél ellen nem egyenesen ~~[illegible]~~ hanem alább meg dőlve vinni ki. ~~felébe vinni.~~

A' tűz tevő ajtó kotszabb ~~[illegible]~~ magasság; 's az egyenes nagy magas, mert ~~nincs~~ a' gyorsan az ajtónál Petit-Gubic 1.14.

Fölülről gyujtani [illegible]

Szikatur [illegible]

Tüz tevő [illegible]

(vagy bele)

Kin-csicta.

Erdélyi.

Megjobb csinálni a' füst

Átalános szabályok. (A' kályhát 8" nak vévén [illegible]

1. Symmetria: tűz tevő ajtó a' melegítőbe középből, a' főzőbe lehet oldalt, 's egyre nézve nem középből; a' fedő kályhák is symmetricusok legyenek; 's egyre nézve, hogy könnyű ne kelljen, a' kályhát ~~[illegible]~~ ~~drót~~ sűrűbb ~~[illegible]~~ rácsal kell csinálni 2 lyukkal, hogy dróttal lehessen őket húzni; a' ( ) kemencékbe a' nélkül is elég kőt a' kályhai padlás.

2. A' füst első útja bellebb legyen, hogy a' hirtelen kiválás gőz 's füst ne okozzon. Ugyanez a' vas kemencékre nézve is szükséges.

3. A' füst útja elég tág legyen, 's annál tágabb minél hosszabb; de ennek is határa van; mert ha igen hosszú 's hosszú, nagy a' párolgás, ha igen tág, a' tág üreg meg nem melegszik. Az [illegible] hirtelen csőben ~~[illegible]~~ elég középszerűnek 36 □". de ezen elég határozott, mert ~~ha~~ lehet oly hosszú, az ára hosszú ~~hogy~~ ~~a' hozzája~~ akármilyen széles, a' füst nem megy el.

4. A' füst kivitel legyen ~~[illegible]~~ az lég, 's mindenik oldala vagy vízszintes vagy függélyes legyen.

Plehfedő kályha

Függő.

Három cső, kályhákkal és légcsővel.

Az alsó kicsi. ~~(M. 2felől 2 [illegible])~~ 2felől [illegible];

Oszlop;

Egyenesen,

Egészen 2 [illegible] 's [illegible].

Külső fűtő.

Régi szabad tűzű

Plehből mutatóval akármely kemencében két légcsővel.

A' szivattyúba tenni

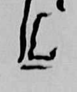

Fűtő szabad tűzzel; (fütővel vagy nélkül)

Kérések a' [illegible]

Jól befedett üst vízen által lég; 's a' víz ~~[illegible]~~ általánosan melegítésre. M. A' nagy katlanba még füst készítés [illegible].

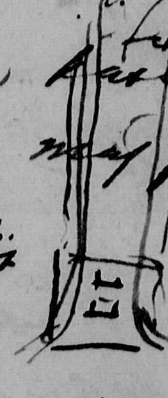

~~M.~~ Vízbe a' tűz több működőn, 's légcsövek; sőt ~~az [illegible]~~ lehet is arra.

~~Kerek fazék~~

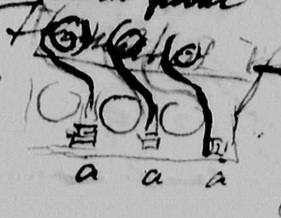

Ta forma fazekakra

Hosszabb fazék

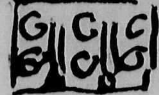

A' fazekak alatt marad 1½"; lehet a' fazékra rendesen oly pléhet kiállva 2 felől.

Az a betűk rostély gúbi, alvalapra alatt [illegible].

A' fazekak feneke a' tűzhelytől 1½", oda szén hull, 's ~~az~~ a' befelé hosszabb égő fák vas vagy pakolt a' fazekak oldalai között égnek.

Mikor fazék veszi ki, fadó tevőt helybe. A' lyukak alatt [illegible] vas szegekből csinált téglából tágasabb a' fazekakkor lejjebb. Csupa elől a' rostély lyuk előbe, vagy a' fát beljebb tolni a' rostélylyukra (bele [illegible] [illegible]) tenni. Világ [illegible]

Vaspor, égett kovácspor, mész, agyag lehet a' tégla compositiója.

Jobb fűtés lehet: 1. kettős üstbe beszedve a' [illegible] [illegible] [illegible] nyitó ajtócskával [illegible]
2. Lehet katlanba befedett üstből (mégis ajtócskával) befedve, nélkül [illegible] felforr a' belső kanna vagy melegítő fazék a' két oldalon szikon, adni alá vinni a' gőzt, 's onnan megkeresztesni az oldalt a' gőzzel, 's úgy venni ki. Hogy a' forgó víz lassék, vagy cső lehet kivül, vagy eten [illegible]
3. Főzéshez is sok tűz kell. Forró léggel is sok tüzet kíván.
M. A' kályha (magyar tűzhely) ki lehet sajtolni; 's a' leves főzni; a' tűzhely mint a' főzőért úgy használni.
Pénztár & [illegible] [illegible] is lehet fa deszka is egy fűtő ~~[illegible]~~ ezerszebbre rostély tevő 's görcs vinni alája.

A' gőz vízzé válik, tehát ~~[illegible]~~ nem is vagy [illegible] közepére való csak módon.

Potrolás lehet főzni faüstben, a' tüzet beletéve (alább módon), forró kazánt forró szelepeivel, hogy a' tűz belső oldala ne égjen a' vaspajta. Gőzzel pedig úgy lehet, mint ikra 2 bérmes. De minden esetben ~~[illegible]~~ az edény jól befedve, abból tág cső hágyon lebb hálljon le ~~[illegible]~~ hideg vízben álló két vagy 3 függélyes alolfelül lyuk ~~csöpp~~ csöves ládába. Az első cső ~~[illegible]~~ legyen belől porcellánozott vas, 's az oldalán elcsavarás végett rekeszek vagy szelep becsinálására ajtó (a' [illegible] kell). A' lefelé menő gőzt arra vetik, hogy a' melegebb víz fel [illegible] 's a' hideg lefelé jön. A' ládától alatt kifelé legyen ki [illegible] kifolyó

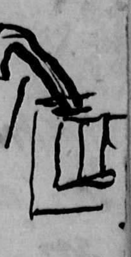

Gúbi; [illegible] fozók

BF121/4v

~~mint a' teteje~~ 7" magas
plék hara megett lévő oldal mellett 3" tágasságra, 's ennek akkor
padlásban alsó mely az elébbiba a' könyök előtt volt téve; de
hánt, hogy az alsó láda alatti nyilást megfeküdje. A' több
úgy megyen mint az elébbiben.

A' 2 lyuka plék felett 2 farék fölűjére alakul hely; két oldal
is ~~6~~ lehet ~~ajtót is lehet~~ csinálni, egyik felől ajtóval, fölül
lehet 2 tölcsért a' két lyuk felibe); ~~az~~ ~~felső~~
'S ~~az~~ ~~tölcsérnek~~ az alsó ládába ~~[illegible]~~ lég tölcsérével
mely a' légcsatornát elzárva a' ~~füstöt~~ vagy egészen ~~[illegible]~~
gőznek útat nyisson a' füstre), lehet főzni föl is.

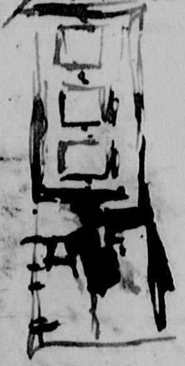

Lehet a' nyak plék alatt fel~~menő~~ menő füstnek házul nagyobbacska tágasságot
adni, 's arra kis ajtót föl [illegible] külön [illegible] [illegible]
semmi a' füst [illegible], vagy [illegible] [illegible] 's legbelső
szögletre). Ha a' plék befele 9" 's a' kemence négyszögű 18", az alsó légláda [illegible] ha hagyatná jobb,
alatti fenék alá 3" mélységre lehet a' nyak-
belől, [illegible] [illegible] lenni. Az alsó légláda
be a' légjét alólról kell venni. [illegible] kívül egészen

(mely éppen az elébbi ben a könyökben [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible]

De a' lég-ládázatot magát a' [illegible] [illegible], hogy az oldal
plékből csináltatva, használtam arra is, hogy [illegible]
fokából alatt jövő lég fölül más lyukon [illegible]
menne vissza, az megmelegítse 's a' külső 's a' [illegible]
a' tűz ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ volt, 's elég meleg volt.

Ládázat nélkül is melegítettem ugyan léggel:
~~fog~~ füstölve a' ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] kemence
kívül raktam a' tüzet. a' [illegible] [illegible] [illegible] 's a' [illegible]
~~be~~ levéve jött az alul ~~be~~vitt lég. Lehet maga
[illegible] kemencét csinálni, 's abba tenni maga [illegible] [illegible]
a' példa, jobb [illegible] fel menő láng füstével 's meleg-
[illegible], 's a' léggel is. Sőt lehet több [illegible] [illegible]
légire; [illegible] egyező szobába légét nem elegyítve a' maga-
val.

Ha csak egy van, elzárható a' lég ~~[illegible]~~ a' [illegible] kályhából csapó, ha több,
akkor is; de a' kemence és a' lég nem [illegible] — lehet [illegible]

BF121/5

Az alsó harmad fel kályha [illegible], [illegible]
~~[illegible]~~ lyuk fedő farék magasság-
[illegible] hánt 10", amint [illegible], [illegible]
tűz hajtással [illegible] lemezes pléhből
[illegible] 4" [illegible]. Fölül be fel [illegible] —
's belől ki [illegible]. A' [illegible] alá 's plék alá
[illegible] kell fogó [illegible].

~~Az [illegible] A' lég~~ [illegible] lehet [illegible]: de
a' lég [illegible] ki [illegible] mind a plék elzár[illegible]
Akkor jött a' 4" [illegible] két [illegible] lyukon
alatt [illegible] lyukkal, ~~[illegible]~~ [illegible] vaspléh
alá ~~[illegible]~~ tűz, a' végén ki jövő füst-
nek belőle járásával: de [illegible]
[illegible] kell [illegible], vagy [illegible]
kellene főzni, akkor [illegible] nem levén
a' [illegible] [illegible] vas deszkák.

Ugyan akkor folyamatja [illegible] [illegible] lyukakat
[illegible] ~~lehet~~ tűzhelynek mind külön
lehajtó ajtókkal, egy [illegible] külön [illegible]
kal lehet [illegible] vagy [illegible] [illegible]
a' farék alá. De ez csak egyszerű volt,
alább más is lehet.

Akkor [illegible] téblákat [illegible], 3 vagy több
[illegible] egymás végébe [illegible], melyek [illegible]
befelé ~~is~~ lehet nyújtani még egy
[illegible] két [illegible] is nagyobb [illegible].

Egy [illegible] alá 4½" magas 's 5" hosszú
[illegible], 2 [illegible] 5" magas 6" hosszú,
's 3 [illegible] 6" magas 7" hosszú.

A' ½" [illegible] [illegible] kívülről [illegible]
alá 4 vagy 5, azon belől tégla
[illegible]. Minden 2 tébla között
[illegible] [illegible] alá 2" oldalú
[illegible] [illegible] jöve, de tégla darab
[illegible] — A' [illegible] elől

nem arról a' hol az ajtó van, 's 100
magas 5" hosszu tolyoka alatt ejthet.
Előbb minden tábla alá kellene
menni kijebb lyukban a' lég, el vehet
tő felelő közé; ~~a~~ figyelemmel:
A' tűz belső oldala a' fatévő ajtó
belső oldalánál 2"al törpébb
hogy a' koszkák közé a' láng
a' fűtő alá menjen, melynek külső olda-
la 2"al beljebb áll, 's fölül be
fedetik, hogy a' füst alá menje
lehet a' fenekét is emelni vala-
mit, hogy a' füst inkább men-
jen; azonban lágy [illegible] 's tűz
tetőkor jó ~~[illegible]~~ lapos vasat
tenni, melyet feretéről ~~fö~~ fel
hajtva a' füst a' fűtő oldala
mellett menjen el.

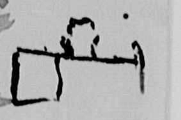

A' fűtő alá is jó kis ajtót
tenni rostély-lyukkal, vagy
a' pitvar [illegible], ~~[illegible]~~ csak
meleget csinálni.
Jó ~~a' elő~~ füst kimenéshez
's regulázó tenni.
fűtő végéről pedig ~~egy~~ föl emelni
ki, hogy a' lég vagy oldalról a' bel-
ső [illegible] alulról menjen be
2" ~~[illegible]~~ quadrat ~~[illegible]~~, vagy a' fűtő ajtóra

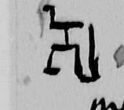

tett fordítható 's ki vehető magas ~~[illegible]~~
mely [illegible] [illegible] van be dugható lyukkal

Akár lehet 2bb úgy, hogy lapot a'
hamuja, melyet különösen ki fuvás után ki
'S elől kell venni az az öt
lehet [illegible] helyett [illegible] fal [illegible] ajtóval a' kis pléh
[illegible] vessen lappal

Á' hova a' lég tettje, 's oly [illegible] tér [illegible], kiszökjön [illegible]
[illegible]

Fölül [illegible]

BF121/5v

BF121/7

nem szabad szájnyba, a' gőzt nézve valami szennyt csinálni
Ebbe volt ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible]; lehető kis fácska be tevése dől
tér ~~[illegible]~~ dugható lyuk. A' fűtő lyuk alatt vannak.
2. Egy'szer ilyent lehet a' falba csinálni, ha épitéskor helyhagyatik
nem csak azoknak, hanem a' füstnek is, hogy kívül csak az ajtók 's
tolyokák ~~[illegible]~~, 's a' tetejére tett fedője forgan-
tyuja le érjének, az ajtón lévő azon pantallival, mely a' lekapcsolás-
sal a' falra menvén, az ajtót vízirányban tartja.
~~3.~~ Azután 's 2. ~~az~~ a' [illegible] kemencei következő modon csinálta:
~~a' hagymatol [illegible]~~
a' ~~[illegible]~~ rostély-lyukat olyan lyukas vas táblával fedte, a'
milyent 3 verőbe öntetett; 's hátul a' tábla alatt lyukat
hagyva, ~~egy~~ ~~[illegible]~~ ~~14" magas~~ mintegy 2' pléhes fölül meghajtva
~~[illegible]~~ hogy ele érve be fedje a' tábla feletti üreget; de egy a'
széleni tengely körül ~~[illegible]~~ fordítható ~~mintegy~~ 2" tág pléhet tett; azután a'
pléh be hajtásán fölül ~~[illegible]~~ mintegy 4" ~~magas~~ al, kívül ~~[illegible]~~
tetőt pléh vagy cserép nyelvet tett, hogy a' szikra inkább ~~[illegible]~~
ne menjen ki. A' pléh-hajtásán 's a' nyelv közt kívül
egy tér ajtó. 'S itt is lehet a' ~~[illegible]~~ fűtő felé 2" magas, kis belles ajtó
kis füstölésre a' szarazt alá [illegible] ~~[illegible]~~ nyárba, a' kis ajtón lehet a' pléh me-
Egen lágy időben 's nyárba, a' kis ajtón lehet a' pléh me-
ge hányni a' gyujtó, hogy meg melegítve húzást csinál-
jon; azután ~~[illegible]~~ a' kübinbe tér ~~akkor~~ fordít vagy parazsat vet, a' kis pléh fel nyílik
IV. Azután öntött (egy) (olvas) több ilyeket egybe, egy vastag pléhre mintegy 16" széles
lyukakat vagatván, 's kis 4" magas (s ki fordítható) ajtóikat
fel tett hasonlóként ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible] rostélyt ~~[illegible]~~ a' rostélyra fölöl
dalról [illegible] ~~[illegible]~~ kívül felől egymelletti álló tégla fal, 's ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ tégla [illegible] alakult [illegible] tér ládába. ~~[illegible]~~ Mindenik pár pléh
lyuk közötti a' pléhen alul mintegy 2" ~~[illegible]~~ magas lyuk ~~[illegible]~~ maradván,
~~az alatt~~ ~~[illegible]~~ melyeken a' füst kimenvén használhatókká lett fazekak is.
Előbb mindenik lyuk ~~[illegible]~~ fedéllel lévén, fűtő lyuk
volt, 's a' rostélyon keresztül egymás párja, [illegible] fekete formában a' tűz
könnyebb gyulására

Leggels melegsége Díszke ha kell.

Ha [illegible] alatt a' tégla, fölöl [illegible] kívül tér [illegible] [illegible]

BF121/6

BF 121/6v

Ez is volt divatba: de csak bádog edény állván ki a' tűzre
(meg ~~akkor~~ azután később [illegible] be a' rácz vas edények)
elhagyták.

[illegible] bejöttek) Sz. azonnal újra elővette, 's három
versen összeeresztett vas-táblát, 's már ~~nehány~~ negyven év óta egy
~~[illegible]~~ van a' folyóba. Az első rendbeli csak egy sorra volt; ~~hogy~~
~~az~~ a' két utobbi ~~akar~~ két, 3, négy, ha tetszett. Az első
hez két zoll oldalú köbeket is öntetett, melyeken a' ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ táblák nagyobb bizonyossabban állanak; a' két fedőn [illegible] ~~lyuk~~ [illegible]
a' kis vasko által könnyebb ki venni; az elsőbe a' szegletén
lyuk is volt a' drottal öszve kötésére.

A' főző kemence ezekhez következő, az előbbihez hasonlólag.
A' tűz tevő ajtó nem az ~~előtt~~ oldalul van el a' kemence ~~[illegible]~~
végin; ezekhez [illegible] sorjába két tábla, vagy 3 avagy 4; 's ha tetszik
befelé még egyszer, sőt még 3dik sor is; sőt ugyan[illegible] [illegible]
[illegible] felől-is, hogy mikor kell a' tűz égjen, a' mikor is közbe
[illegible] két felé melegítik.

Az egy. hoppal kiköt.

Az alsó kis ajtó [illegible] 's kijön [illegible]

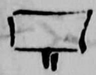

Tordaj

Egy sornak elég 4½ ~~fél~~ zoll magasság, 5'' hosszaság, 2 sornak
5'' magasság 6'' hosszaság, 's 3nak 6'' magasság 7'' hosszaság. [illegible]
[illegible], 's alsó a' rostélyal szembe [illegible]
A' fél zoll szélességű rostélyok kívül kezdődnek; 's elég 4 vagy
5. azon belől tégla lapjára. Minden táblák öszve foglalandó
szegletén alatt öntött kocka (de ~~[illegible]~~ faragott tégla darab is)
A' ~~[illegible]~~ tűz láda nem szélessebb az ajtónál; külső oldala ~~[illegible]~~
tégla élire függőlegesen téve
A' [illegible] előtt ~~van~~ közbül egy 4'' magos 's 5'' hosszú [illegible]
ka [illegible].

Az a' tábla [illegible]

A' táblák belső szélen rakodik a' kályha kemence, melybe
a' táblák alól fel menvén a' füst. Ebbe a' [illegible] egy
irányban vitetik a' ~~[illegible]~~ füstö, melynek ajtaja van kifelé
's a' más végén [illegible] 4 vagy 5 zoll átmérőjű a' kemencéből ki
menő cső van, 's azon innen egy harmadfél zollnyi lyukra felfelé [illegible]
nehány zoll hosszu cső. 's ezen

BF 121/7

's ezen két lyukra néző oly szerkezet, hogy egy mozdítással
mikor az egyik záródik a' másik nyílik, vagy mindenik kü
lön járjon; az első is tolókint eshetik meg, lehet künn levő
fogantyú által ⅂ alakú, lehet egy forduló tengely körül,
hogy az alsóba volt kis lyuk nyitván a' nagy léglyukat
fedje; ~~lehet~~ tolyókával is csinálhatni Sz.

Egymikor füst van benn, vagy valami kiömlöttet kell
ki egetni, a' gőz nem a' [illegible] hanem a' kemencze meg[illegible]
másszor pedig nem csak hamar melegít a' fenn kijövő lég,
hanem megtartja a' fűtőt a' légjárás. A' lég pedig
[illegible] kétképpen viteti fel: vagy ~~az~~ a' fűtő ajtaja szeglet
ténél vágatik ki ~~[illegible]~~ félibe hosszabb 4'' lyuk, melybe
alulról cserépből csinált, alól egy felől nyilt csőn menjen fel,
vagy a' fűtő ajtaja alján 3'' átmérőjű kis cső szolgál be,
melybe akár pléhből akár magából csinált szeglettel le menő
cső tetőke, melyet ki~~[illegible]~~ kell venni fűtéskor, 's a' külső
be dugni.

Következik a' füst-járás, seprés, ~~[illegible]~~ a' tűzhely és [illegible]
A' ~~tábla~~ fűtő feneke essék 2 zollal fölebb a' táblázatnál,
alatt lehet egy cseréppel a' füst elsőrészje fenekét emelni.
a' fűtő teteje fedődjék a' fűtő ajtaja ~~ki~~ nyitása tájat [illegible]
ki erő fogantyú által ~~[illegible]~~ egyenesen fel forduló vas által, hogy
lágy időben (vagy tűz gyújtáskor) 's mikor nincs szükség [illegible]
fűtőre, ~~[illegible]~~ ne égjen, 's ~~[illegible]~~ az űr. Felfelől pe
dig [illegible] annyira el ~~a' fűtő megy~~ a' fűtő feneke a' ke
mencének [illegible] ~~negyed~~ féltizollra levő belső falig, hogy a'
a' két lyukon belől kezdődő 's a' fűtő felső közepére kanya
rítani ~~[illegible]~~ a' fűtő ajtaja ~~alól~~ feljebb állítandó 's mintegy 6'' távra végződjék. Ezen fölül
3 vagy 4 rend kályha (, szerint rakodik, 's a' seprő falak
is a' fűtő ajtaja felett egyenesen mennek fel.
A' kursitok szabálya is az —

BF121/7v

A' gőz fegyőt pedig két képpen csinálhatni: ~~1.~~ vagy elvehető lég plehből vagy magából, s lejtős ~~kerekesthetőleg~~, a' mikor bé néző üveg is vele rajta; vagy állandólag, mindenik zárónak kell lenni ~~[illegible]~~

Legjobb az ~~[illegible]~~ elvehető s legjobb ereszthető, kívül plehből: ezt úgy ~~[illegible]~~ lehet csinálni, hogy le a' táblákra szabad tűzes helet szám-

A' tűzhelyes könnyű akármettoran hozzá rakni; hogy alar üres leggyen a' befér lábaknak: kis felöl, téglaszabad lábot csinálva, arra nem a' tűz oldaláig érő deszkás kell tenni, s arra egy cseppet s egy téglás hogy fundja a' táblákkal.

Alól a' ~~hol a' tolyoka~~ van, lehet nem üveges tenni; hogy inkább lássék nemcsak a' világ, hanem a' készülendő hamu ( ).

Ha a' tűzes fölülről teszik gyujtani, akkor a' tolyok bé tevődik, s a' gyujtó felyül tétetik; s a' kisebbik fedő elvevéle lyukon gyujtatik. +

A' világlásra a' kisebbik fedő az alatt nyílt tolyóka bé zárólével ~~[illegible]~~ felnyithattatik; többnyire pedig egy kis ~~vagy~~ fedő is.

Akármelyik lyukba tétethetik egy ⊔⊔ alakú pleh ~~drót~~, hogy a' bé tevő farát akkor állyon. De tétethetik a' fenn említ-~~[illegible]~~ tett göbös, bé felé fordítva a' gőz vivő lyukas; s ezeket s kurta fával a' tányérnak [illegible] amynak egyéni a' tűzes

De a' ~~füle~~ fűtő alá egy kis 4 tollos ajtón ki, melyben [illegible] bével, s alatta is ki tolyókával tett le. hogy a' füles oly kor pörkölyék, vagy ~~tűz~~ gyujtás előtt [illegible]

~~[illegible]~~, vagy csupán egy kis melegen könnyű szerrel csinálni. A' kemencet hamuja [illegible] földig mind le, egészen által nyílt helyt ma[illegible] [illegible] lehet po-

Ilyen tenni lehet, de a' gőzet ki hol vinni [illegible] bádog [illegible] csővel, mely-lyikes egy a' tűz kívül oldalául tett bádog ~~[illegible]~~ csővel, melynek fedele farka ki felé leggyen, csapja pedig a' kemence végében.

A' kürtőkkel ~~lehet~~ a' végin regulázó ( ) lehet [illegible] tenni a' tűz ereje jobbaggyal mérsékelni.

Leggyes

De ha a' tűzhelyet ~~kemény~~ csupá, lehet oda két fűrő kemen-[illegible] tenni; az előbb említett tűzhelyen [illegible] kettő igen kertha [illegible]

81

BF121/8

Leggyes 1. Azon most drágos módja; hogy a' tűz ~~vakplattok~~ alatt egy elöl hozzá tett plats mellett ég, [illegible] rég probálván, nem szereti. a' meleg oldalra is ~~[illegible]~~ ~~sem~~ semmi nem lehet a' főzés olyan hamar, ~~sem~~ elöl is képingyő; s a' farakokas contignatiora le s felemelni alkalmatlan. Vla! jós is keveset ád, kevesebbet, mint egy említett lejjeb kisebb fedője elvevéle: ha farát ~~[illegible]~~ van egyik le világol, hanem ha, az elsőbb ~~az~~ ~~üvegekben~~ könnyebben is füstöl s ~~[illegible]~~

2. Az oszlopos s [illegible] helyt tett le. egyszerű főzésre alkalmasnak a' táblát ontesse után: egy táblával fedve elöl a' tűzes, ~~hol~~ a' tábla hátulsó kelés plehet emelve, ~~[illegible]~~ hogy a' lég-cső alja belöl essék; s a' táblát cseppel potolva a' kemence faláig; továbbá még felöl a' téglásba belöl a' tűz ládába alól kifelé nyíló pleh-cső úgy téve hogy a' pleh [illegible] helyre nyíljék. Akkor a' tábla felébe kis tolyokát téve, ~~a~~ jobb említett pleh göbbe költ[illegible] ~~[illegible]~~ főzni s pergelni is.

3. Kézzelre tűz tartás lehet ~~[illegible]~~ akkor a' tolyokan [illegible], vagy [illegible] magasabban ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ magyar, ~~[illegible]~~ olyan [illegible] hogy [illegible] maga [illegible] lehessen. Több módot körül [illegible]: ~~könnyebb mint hogy kör [illegible] felyül lég, s a' [illegible] jól oda csinálva egy nagyobb leggyen víz, [illegible] s belé [illegible] hogy a' víz a' csőn feljöjjön, fenéig érő cső; s [illegible] a' víz felett [illegible] körül [illegible] leggyen rajta valami könnyebb mely egy 6 [illegible] körül [illegible] víz [illegible] tolyókás [illegible] le, a' [illegible] szádnál fogva [illegible] s ha [illegible] a' vízfelett lég, nyíljék lyuk fedője.~~

VI. Lehetne meg erős körül s' kilyukasztott téglákat, ~~[illegible]~~ ki vágott lyukkal, s reá való ~~fa~~ ~~[illegible]~~ (egész kovács [illegible]) hamu s [illegible] -- ~~[illegible]~~; s [illegible] ~~[illegible]~~ tűz gyujtó lyukakat tenni külön [illegible] egymásba [illegible] rogalyra [illegible], s minden ilyen tégla [illegible] még egyet téve, s a' lyukakon vas vagy pleh vagy drótos farakat [illegible], hogy fenekea [illegible] tűz fenekére [illegible] 2 [illegible] leggyen; mindenikbe 2 fáról fenéke alatt s oldalai mellett [illegible]. A' füstjéről [illegible] 4

Ha [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

BF 121/8v

VII.§ Külti főzők: az első oly bádog edény volt, melybe egy papír
vagy tej háltak süke az edényen egve, az-az bezárva megha-
rülve meg főz; a' köveié a' pléh edénynek fedője ra ten tej és igy be
fedve. ~~Akkor~~ [illegible] ~~[illegible]~~ i ajánltatott, melyeknek fenekén felül fenve a' füst be-
Azután legegyszerűbb ~~[illegible]~~ egy fenekes ~~pl~~ bádog- henger volt, mely a' fenekén
fölül vol ~~hosz~~ kivolt vágva, a' lyuk magassága hosza
ebbe közönséges pálinka töltetett, 's a' ki járó fogantyúival
fogva a' bádog henger szabályos edény betétetett; a' pálinka
egy papirral alul meg meleptetett, 's a' lyukban meggyujtatott,
'S az edény más pléh edénnyel, melybe a' [illegible] tej volt befedetett, vagy
e' helyes fedővel: az edény a' reá tehetőbe belé járó, 's [illegible]
a' külsőbe) tevetve 's mellé a' fogantyu [illegible] fedéllel bezáratott.
Volt más nagyobb, melybe [illegible], [illegible] lehetett pála
kával kezitem, 's pergelni is: Három magas lábos[illegible] álló
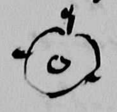
magas 's ~~átmérőjü~~ ~~pl~~ pléh-cső; melybe egy 3 lábon álló
magas 's átmérőjü gyűrü, melyeknek közepén ~~átmérőjü~~ be
lyuk van, pálinka töltetett, annak lángjára tetetett fölül
az elvehető fogantyúival henger vas más pléh edény.

VIII Hogy akár fa edényben a' víz az égő benne égő tűz ~~[illegible]~~ belej
által forrjon, [illegible] négy módon tette; foglalatosan egy
kettőt említeni meg: fa edény fenekére le foglaltatott egy felső
bádog- dobnak harmadfél hüvelyk magas 3 lába, a' dob' dob fenekén
[illegible] 3 lyuk volt, egyik körbül átmérőjü, mely a' fenekén ~~csőpléh~~
vel bádog- cső által öszve kötötte, a' másikból egy másikkal nyujtva
4 hüvelyk átmérő cső ment fel, melyen meg másfél nyujtva ~~[illegible]~~
ni lehetett; a' harmadik is 4" átmérőjü volt, melyből kivehető rostély
4" magos cső volt forrasztva; melybe bé kirekesztve
volt; 's ezen csőnek ~~[illegible]~~ 's felmenőnek szélén elvolt rekeszve
a' dob' gyürüin belsejét ~~alatt~~ volt töltetett, hogy elfedje a' dobot
A' szabású fa edénybe ~~[illegible]~~ víz töltetett, hogy elfedje; 's apró
de a' belsejébe ne menjen: 's akkor a' rostélyra tulajdon, 's apró
gyujtó tétetett, ha nem gyulé, a' füst cső nyujtatott, vagy
fenn kis ajtón forgatható ~~[illegible]~~ drót rostélyra kis[illegible]
tetett, vagy fölül meleg van gyú tétetett; 's mikor meg ~~[illegible]~~ gyulé

BF 121/9

gyult az alsó 's egészen, a' ki vett rostélyról az előre ~~[illegible]~~
kis vas pontos bétett fára; azután folyvást lehet tenni a'
fát; a' csőlyuk közből arra való, hogy a' ~~meleg~~ felhágó me-
leg víznél hidegebb v álljon fel. Ha az edény be van fedve,
hamarább forr.
A' másik az edény oldalában ~~[illegible]~~ a' fenekén felül ~~[illegible]~~ csavaros móddal oda csinált
~~pléh~~ hágyó kemence, melybe a' tűz gubúbe fuva lyukkal
gyúl, 's a' vízbe egve fölül lég hogy csőn a' füstöt ki-
bocsátja.
Mind a' kettőbe a' ( ) üveg cső mutathatja a' víz fo-
~~[illegible]~~: a' másodikkal kevés forgácsból felforrott egyedes-
egy fa edénybe is lehet pálinkás főzni.
Sőt a' ki sajtolt kilóa levet is ~~[illegible]~~ avagy a' mustot hogy
ne kapja a' korma ízt 's [illegible], lehet füröseni, fölül
kis ajtót nyitva a' gőzöknek ~~[illegible]~~ nem fa edényben is el érni, ha
gőzölés ~~[illegible]~~ a' [illegible] kettős üveg, melyet fo-
lyvást csinált volt [illegible] ~~[illegible]~~ fedél foglal-
lat más fel ~~[illegible]~~ tévre gyűrü ~~[illegible]~~ fedél foglal-
egybe; de ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ventillel, hogy fel nyiljék, mi-
a' két üst között levő víz a' tűz felett igen nagy meleget
vesz. Tudni való, hogy egyszerennyiőbe ~~[illegible]~~ főve
vízbe egybelé tett bádog csuporba sokáig a' víz fel nem
forr. Van több olyan mely akkora melegben forr
hogy abba a' bétett edényből víz a' fel forr: az üveg
lehetne az ~~[illegible]~~ celsi el-érni: A' thermom 130 Reaumurnál
Tovább a' vízmelegséget 80 hüv a' nagy melege vehet a' víz fel; de hogy
Tovább a' edényben nagy melegség nem bírja ~~[illegible]~~:
minél nagyobb nem, nem bírjon;
annyi igaz, hogy ha az edény nyujt-
va van, 's fő a' víz, nagyobb ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ hőnek se lesz melegebb
minden új meleg gőzöt formál;
's bizonyos nagyságokon hév vas
edénybe nem forr, míg az ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ a' ~~[illegible]~~ fokon alá nem száll, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ mely ezer gőz-védelmet
addig mes elem [illegible]
[illegible] Különféle [illegible]
különböző ~~[illegible]~~ fokon abban víz
a' ~~[illegible]~~ vetve [illegible]

Ij mert forkó

BF 121/9v

A' ~~Kazánról~~ VI.

A' Kazán ebből áll: a' tűz-tér oldalról kis ajtón elöl alatt levő füst-lyukkal úgy van mint a' főző kemenczénél; de ~~az~~ a' kör-ből vett üst aljának külfelöli harmada a' rostélyon fölül 4½ fél hüvelyknyire van, 's azon belől befelé 2 hüvelyk magas-ságra hág az üst feneke 2 harmada alatt; úgy hogy ezen 2 harmad alatt 2½ fél magasságu láng menjen el, mely a' füst ki ~~iránt~~ egyik hegyénél elébe vett rekesztől más felé meg kerüli az üstöt 's úgy menjen ki elég magas 6 hüvelyk tágas kürtőn. Hogy megkerülje a' füst az üstöt, ~~az~~ oldalának elég az üstnek elpadolását kell állani. Külső négy hegyü, 's 3 hüvelyk ~~egy~~ élire tett vastag tégla. Külső négy hegyü, 's a' kürtőn és ~~[illegible]~~ levő fölül fogó fedők vannak; 's a' kürtőn és ~~[illegible]~~ A' füst kerülésére elég negyed fél hüvelyk fir 3 is 4 vedres üstnek.

Egy másfél víz 33 annyi meleget ad ki, mint egy másfél lágy, ugyan annyi számu fokozattal [illegible]

Ha nagy az üst: akor kejjebb nagyobb az ajtó, 's tűz-ladé, 's az említett fenék 2 harmada maga-sabban eset; és az oldal kerülésére az említett tá-gasabb járásba, le 3 fél ~~[illegible]~~ nyelveket [illegible] ellenkezőleg (felfordított kigyó módra), a' mai tolt ~~[illegible]~~ fedővel. Negyvedvesnek 4½ fél hüvelyk magas 's 5 hüvelyk hosszu ajtó elég, 30 vedresnél 's ~~[illegible]~~ 7" magas 8" hosszu ajtót tett [illegible] a' nagyobb-nak bepagalt kül fal kal, hogy a' meleg ne omoljék el.

~~Fürdő~~ ~~[illegible]~~ ~~fürdő~~

A' fürdő kemenczékre.

5. Fürdő kemencze 2 félés csinált [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~kemencze~~ vas-pléh. ~~Egyik~~ 3" távra ~~téglából~~ ~~melyben~~ alatt elöl fenn ladá~~ban~~ ~~melynek~~ a fenekén égő tűz hava megy; [illegible] gőzüvel égő tűz hevével elzáron 's ~~[illegible]~~ A' fal hegyénél is hatnák [illegible]. Lehet hiz melegíteni is: hogy egy nagy ~~a~~ fölüllő ( ) kívül úgy is: hogy egy nagy ~~[illegible]~~ hárban vízzel; melyből ~~[illegible]~~ legyen a' hárban vízzel; melyből on ~~[illegible]~~ legyen a' víz az üstbe, 's onna alul ~~[illegible]~~ menjen a' víz az üstbe, 's onna csőn fölül menjen a' víz melegen vissza mig az egész nagy ~~[illegible]~~ forró lesz. ~~[illegible]~~ #

fő Kemény

BF 121/10

w. A' vízen áti pipázáskarásból az a' gondolat jön: hogy a' tűz-ajtóhoz alkalmaztott fűvő által a' füst

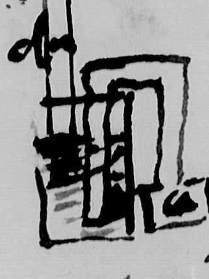

avvl felmenne, 's a' hol hallván 's oman a' vízen hajón, c nél menjen d-re, a' hol oldal lyukakat tett ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ vízszintes-tűzen, melyen ki menjen ~~[illegible]~~ látó kén ég, ~~[illegible]~~ elégve menjen a' kéménybe. Egy ~~[illegible]~~ gyújtás nem ~~[illegible]~~ lenne. De ~~a' kérdés~~, miképpen hajtassék a' fű-vő? Kis ~~[illegible]~~ felforró gép ~~[illegible]~~ ez tűz tentre elég lehetne.

Más baj a' víz büdösödése: a' méz-víz jobb volna, mert a' fenggőzbül elvonná 's a' fel-fő czélra alkalmasabb lenne; de minden esetben meg melegedne kevesebb kén gőzt venne el. Ezért ugyan jól becsinált edény-nek kellene lenni; ~~lehetne~~ a' ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

A' ~~[illegible]~~ szivattyú ~~[illegible]~~ minden tételhez adde ezt előre ott vára' ~~[illegible]~~ csinálva, 's mire helébe kerül ~~az~~ világolt az ..

A' kéménynek meg kellene lenni választva: igen nagy magában, ~~[illegible]~~ a' szenes tűzhez ott 's a' kövér bogár kiválasztani, hanem a' ~~[illegible]~~ ro ~~[illegible]~~, a' vitágos lenne, akad [illegible] ~~[illegible]~~ ro ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ lefelé a' világos lenne, akad ~~[illegible]~~

~~Nap~~

BF121/10v

Ha b és c hasonló lineák, 's ~~mindenikre~~ B ∽ B' hasonló részeik, B és B', C és C' ~~mindenikre egymás~~ vagy mind lineái, vagy mind testjei, vagy mind űrdarabok: B annyiszor C-nek mint B' a C'-nek.

~~Ha b ∽ b lineák ∽ c, 's~~

~~Ha~~ B ∽ B', 's C ∽ C', 's B és C vagy linea mindenik, vagy mindenik test, vagy mindenik űr darab; 's b és b' homologai B és B'-ben 's c és c' homologai C és C'-ben; és b ∽ c; akkor B annyiszorja C-nek mint B' a C'-nek.

Ha B és C mind kettő vagy lineák vagy terjek vagy űr-darabok, 's B' a B-hez 's C' a C-hez a hasonlók; és B-ben 's B'-ben b és b' 's C-ben 's C'-ben c és c' homologa lineák: akarmely különbözők legyenek b és c; B annyiszorja C-nek, mint B' a C'-nek. $(= B':C')$

Mert ha lineák: akkor $C' = aC$, 's $B' = aB$, tehát $B:C = aB:aC$

Ha terjek; $B':B = (ab)^2:b^2$; $C':C = (ac)^2:c^2 = a^2:1$; ~~mert $b^2:a^2b^2 = 1:a^2$~~

Ha testek; $B':B = (ab)^3:b^3 = C':C$; $(ac)^3:c^3 = a^3:1$ ~~$b^3:(ab)^3 = 1:a^3$~~

Tehát $B':B = C':C$ és így $B:C = B':C'$

Látni való: hogy $b' = ab$, 's $c' = ac$

BF121/11

Az alja olyan mint a' kigyóé ( ); csak hogy a' költség kimélésért a' tűz nem pléhen ég, 's a' kemence ~~legalább~~ két kályha szélességű a' tűzláda felett, hogy a' mely oldalon az ajtó van, a' tűzláda felett a' párkányig mind fedős kályha legyen, 's két felől szeglet-kályhának keskenyebb oldala. A' tűz ládának alatt is fenn ~~lapos~~ párkánya van, 's vagy keresztül tett rostély vasakra padolódik közönséges téglával, vagy az ( ) írt téglákkal padolódik vas nélkül. A' végén közepében egy 4 vagy 5 szoll szélességű pléh-cső állíttatik fel, melyen az alul bémenő leg fenn melegen jöjjön ki.

A' tűz láda elpadolásán hátul a' cső mellett egy felől mintegy 6 szollnyi lyuk hagyatik, (szélébe 's körülbelül tekerve ~~[illegible]~~ a' hosszába), ~~roh~~ keményénél tágabbacska. A' tűz-padlásra mintegy ~~lyukon a' füst felmenvén~~ kályha magasságra ~~[illegible]~~ első tégla-nyelv tétetik ~~mely~~, csak mintegy a' csőtől ~~[illegible]~~ közbül elé felé, 6 szollt hagyva a' kemence elejéig ~~[illegible]~~ ~~[illegible] az első lyukon felmenvén a' füst a' csőhez; onnan a' nyelvet körülkerülve vissza tér a' [illegible] fel a' második nyelv [illegible] második lyukat [illegible] kályha [illegible] mellett hagyott lápon [illegible] a' [illegible] felé [illegible] lyukat [illegible] a' csőhez [illegible] kályhát [illegible] új nyelvet [illegible] az új nyelves körülkerülve padolásig~~ 's így tovább, míg a' kemence teteje alatt a' füst ( ), ki vitetik. Látszik, hogy a' lyukak ha- lya ez, felfelé, lyuk, vak, lyuk, vak... vízirányban pedig ha egyfelől lyuk, túl vak.

Megmondatott ( ), hogy a' kürtő a' vak helyre mennyen, bár a' költség kimélésért nem tétetik minden vak helyre. Ha a' kemence kofa [illegible], egy kürtő egy oldal kürtő.

Hogy az első lyuk mely felől esik, ugyan azon kell a' füst bé vinele helyére, 's a' kályha emeletek számára. Ha jobbra járt a füst egyik emeletben, balra jár a' következőben.

H 's közös egy kályha rend tétettvén, ennek kápájába a' nyo-ra padolás tétetik, már sül nagyobb lyukkal. Ezen padolásra hasonlóan ~~rend~~ mely az első felett 's közös körül új kályha rend, 's új lyuk megint sül, az az az első felibe; 's így tovább.

A' tüz láda hossza immeg 3', szélessége ammeg [illegible]" magassága mint ez [illegible] a' felső véginek [illegible] 2 kálylya, magassága [illegible] kálylyha (a' kálylyk az [illegible] mellett [illegible]

7" [illegible] ~~[illegible]~~ a' tüz ~~padlására~~ [illegible] rend kálylya,

's a' közepére a' [illegible] ~~egy tégla nyelvet~~ elé felé egy a' kemenczéncs 6 [illegible] kurtább tégla nyelvet, 's erre

's a' ~~[illegible]~~ kálylyhák [illegible] cserép padlat ~~[illegible] azután megint~~ ~~[illegible] az előbbi nyelv felibe új tégla~~ ~~[illegible] kiválva~~,

~~[illegible]~~ egyenlő hosszal ~~[illegible]~~ szakaszaiba új elpadolást 's arra ~~[illegible]~~ rend kálylyhát ~~[illegible]~~

's így ~~[illegible] a felső rend~~ elpadolásig, melyen a kemencze [illegible]. Azonban a' tüz padlásán kezdve gondolni kell immeg 6 [illegible] lyukat a' [illegible] egyik felén, 's felette a' következő padlásnak másik felén, 's felett a' következő padláson vakon, e' felett a' következő padláson [illegible] felfelé, lyuk [illegible] legyen lyuk, ezen szabály szerint felfelé, lyuk vak, lyuk, vak — , [illegible] felől pedig meg fordítva a' [illegible] felső felénél, a' tüz padláson kezdve, vak, lyuk, vak lyuk — a' kemencze tetejéig, az hol oldalfelé [illegible] ki a' füst [illegible]. De hogy melly felől legyen ( ) [illegible]. [illegible] lyuk, előre kell a' kálylyhasorok [illegible] a' kemencze [illegible] helyére nézve.

Látni való: ( ) hogy a' [illegible] a' vak helyre esik, de mindenikre nem [illegible] [illegible] 3 [illegible], 's [illegible]. Egy [illegible], [illegible]

egyöbet ~~[illegible]~~ a' [illegible] nyelves megkerülve a' [illegible] jobbra, 4 [illegible] a' [illegible] felső emeletbe menjen 's a' 2dik nyelv. a' ~~[illegible]~~ verbelra kerüli, 's [illegible] a' 3dik emeletbe a' 7dik nyelves megint jobbra kerülni meg, 's ha 4dik van a' 4dik nyelves [illegible] meg [illegible] meg. 's az is látszik: hogy 's az is hogy nem [illegible] nyilik a' kürtőbe [illegible], hanem a' fal [illegible] kal egyirányban

~~[illegible]~~

's [illegible] 3 [illegible] kemencze [illegible] a' tüz [illegible] a' [illegible] tetejéig [illegible] a' kemencze [illegible]

BF 121/11v

II

BF 121/12

II Az oszlop-kemencze ettől lényegesen csak abban különbözik: hogy ez rövidebb, 's magasabb, és a' tüz ládának ~~[illegible]~~ a' kemencze külsején belolba ~~[illegible]~~. Körüli oldalait [illegible] ~~[illegible]~~ egy alatt lyukkan be menő lég a' tüz láda alatt 's innen a' külső oldal mellett a' tüz padlása felibe, ~~hevülve~~, hág [illegible] légcsőbe fel. Eppen úgy állanak, ~~[illegible]~~ a' fedős kálylyhák; a' ~~[illegible]~~ jó volna le a' tüz láda [illegible] elkor meg [illegible] öntött vas volna, de a' kürtőbe [illegible] [illegible] a' láda, a' ~~[illegible]~~ lég meg bélelni: lehet csupa vas [illegible] ~~[illegible]~~ kürtőbe elnem maradhat ~~[illegible]~~ tartja.

Ha pedig valamit nem csak a' házon, hanem a' [illegible] fűteni kell [illegible]: arról alább leírom.

III. a' kigyóból lessék elel

i. Könnyű képzelni: hogy kálylyhából vakos, 's a' ~~padlásokat~~ ~~pléhből csinálva~~, minden járást pléhvel födve, 's a' következőt más pléhen bizonyos közzel víve, alolról ~~[illegible]~~ menő légen a' pléhek között [illegible] lehet [illegible].

2. Lehet a' tüz láda felett egy rend kálylyhat elkészíteni, vas. ho. lehet a' [illegible] meleg tartó massával, vas. [illegible] megtölteni a' [illegible] is jó volna, de dugattan [illegible], a' vas is jó, a' víz is jó [illegible]. IV. Az alább [illegible] csinálva, a' [illegible] ~~[illegible]~~ a' 3dik [illegible] ~~[illegible]~~ alább kálylyhából, azután [illegible]

IV. 3. Felfordított [illegible]: alább kálylyhából, azután oszlopokkal, álló 's hordozhatós).

oszlop alatti: de azonkívül a' tüz láda felett külön oszlop alatti: de azonkívül a' tüz láda felett külön bökő mind a' [illegible] járatra, mind a' fedőre nézve. A' ~~[illegible]~~ tüz láda ~~[illegible]~~ két felöli [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kerfelöli egy [illegible] mind fedős kálylyhák állanak, 's két v. 3 rendes [illegible] a' 3dik rend megint fedős felett ~~[illegible]~~ megfelelőleg, hogy mindenik alsóbb fedő felett [illegible] a' felső [illegible] 's erre terül a' ~~[illegible]~~ párkánnyal [illegible] A' ez padlódjék-el, csak ~~[illegible]~~ végén a' hol az [illegible] van, hagyassék 6" lyuk.

BF 121/12v

felső rend-mely víz-irányúlag ~~mindkét~~ elpadolódik ~~az egyetlen~~
~~[illegible] a' felső kályha [illegible]~~
a' füst járás pedig ez: a' hátul a' [illegible] felmen-
vén az említett ~~padlás~~

~~[illegible] a' legfelső rend [illegible] el padolódva víz-irányúlag nem különben [illegible] elpadlásolt a' tűzláda padlásán, mindenen egymás felett álló függőleges fer kály-hák [illegible] kemencébe [illegible]~~ a' tűz padlásról a' kö-
vetkező a' végéből kezdve a' [illegible] tűzevő ajtó felé, az első függőleges fer kályhák belső fele függőleges cserép fallal kör-
~~[illegible]~~ öszve, szintúgy a' következő függőleges fer kályha fer belső fedő, míg a' tűzevő ajtó oldalán át csak egy fer marad. 'S már következnek a' rakásfor ~~úgy~~ hagyandó lyukak. Első ~~a' [illegible] felső [illegible]~~ a' ~~[illegible]~~ kis felső mozog; ~~[illegible]~~

~~4" szélességre a' füst első fel menetre; az első függőleges [illegible] fölül olyan lyuk, a' következőn alul, 's így tovább; [illegible] függőleges [illegible], a' felső [illegible] lyuk~~: alul vak,
lyuk, vak, lyuk -- fölül lyuk, vak, lyuk, vak.

'S a' kurtító nem mindenütt a' vak helyre esik.
Látszik, hogy a' hátul felmenő füst, ha a' kurtító a' felső ~~menetel~~ kályha fer végén bézáródik, le ~~[illegible]~~ menjen 's onnan fel 's mindég a' tűz fedőt re keggyőzva hág a' felső víz-irányú útra, 's a' végén oldalul menjen ki ( ) a' kéménybe.

A' felső víz-irányú járás szélességére elől a' tűzevő ajtó lapján legyen ó-fedő, 's a' tetején is lehet a' füst ki menés útján kis ~~[illegible]~~ plek fedő.

Függőleges járás ha nem hosszú, lehet 5 is, ~~[illegible]~~ lehet 3; ~~ha~~ a' negyedik füst 2felé oszolja is öszve-
ád, de akkor túl felől is fedő kell.
Lehetne a' ~~[illegible]~~ tűzláda felett keskenyebb, a' kör kályhák kal is, nem levén olyan szembe tűnő a' hév vég.
Lehetne a' ~~[illegible]~~ cserepekből is lyukkal csinálni; 's vagy tartalni a' kályhákhoz 's egymáshoz. △ A' cső

Megjegyzés, hogy ~~[illegible]~~ a' füst ki vivő alatt ~~[illegible]~~ első vég [illegible] az első felső fedőnek szükséges ~~[illegible]~~ nyílni kell 's [illegible]

's a' kiterjedő ~~[illegible]~~ egymás felett álló felső fedőt kályhák

---

BF 121/13

~~Füst kapatás~~ oka. Ellhangzott ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ ~~menni~~

△ A' csőkből ebből a' hejre nézve értetik, [illegible] egyéb különbség nem lévén csak hogy az ott 3 vagyis ~~kis~~ öszve ragasztott úr, itt külön álló csőkben van.

'S ugyan ebből önként foly az akármely kemencéhez vihető kurtítós 's könnyen szétszedhető 3 oszlopú füst vivő, [illegible] egyszer felső fedőkkel [illegible] 's [illegible] arral a' közi adással, hogy az alsó fedő-sor alatt egy ~~[illegible]~~ plek-láda van, melybe alul kis erő kis csőn a' füst a' kemencéből bemenjen, 's ~~pl. [illegible] a' [illegible] [illegible] a' láda tető alatti~~ a' felső felén pedig csak a' kurtító alatti oszlopra van nyílt út; ~~az~~ de azon oszlop alatti fedőnél ~~[illegible]~~ oldalul eltávolított vakhely van, hogy a' füst az oszlop tetejéig felmehessen, 's hogy onnan a' 2dik csőn lehaladhasson; a'

hogy az alsó fedő-soros ládában, melyen alul az oszlopok, egy vak hely van az első fedőn túl péld. balra, ha a füst ~~[illegible]~~ megyen, fölül pedig a' végső fedőn túl jobbra van a' vakhely.
~~Így~~ 's ~~[illegible]~~ ugyan az alsó láda alján az első oszlop alatt ~~[illegible]~~ kis 5 hüvelyk átmérőjű cső van a' kemencét felvezető füstjére.
Így felmenvén a' füst az első oszlopon a' második felső fedőnél lekerül, 's a' 3dik oszlopon felmenve a' 3dik felső fedőnél a' felső ládába, ~~belől~~ oldalán belől bőven 5 hüvelyk átmérőjű csőn kimegy. A' vak helyeken is a' kurtító helye, legfölebb fenn az első fedőnek belső felén, úgy hogy mikor ki nyílik hátra dőlve alján, 's nyitva zárja el másik utat.
A' felső ládának végén egyszer fedő kell. A' fedők mind tapasztalás szerint [illegible] mind ~~[illegible]~~ csinálhatók: lehet jobban is; de ha balra [illegible] nőtt [illegible] is lehet a' felső láda [illegible] cserép[illegible] balra [illegible]

IV.

's köd kotyogó mind a' ház fele szükséges

Pléh cső ~~Vas külje~~ 1' [illegible]
Lég (3) ~~Lampa~~ i.
Szag. [illegible] Apol. ha ki is, aromand

BF121/13v

Nyarba melegbe ajtol ③
fehér fal vegye a' vil-
lágot [illegible]
[illegible]
Tábla [illegible]

Nedvesség nyárba Vas külje

Parfum füstje nagy ~~[illegible]~~ felett
~~Tűz~~ téres lég ~~[illegible]~~ (ablak, vagy lyuk tűzzel
Hirtelen nagy tűz ~~kívüle~~ ~~lég [illegible] külje~~ szag
ragadt ajtóval ~~a' [illegible]~~ –
Jobb vastag ~~a' kemence~~ [illegible] van –

4 [illegible]
[illegible] nyárba
[illegible] ablak [illegible]
[illegible]
[illegible] a' [illegible]
fehérség [illegible]
[illegible] –

De [illegible] erősebb megy [illegible] 's leg
~~[illegible]~~ felsőbb, ~~[illegible]~~
fehér van ; ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ; [illegible]
[illegible] a' tavaszi [illegible], mely [illegible]
[illegible] bajló [illegible] meglett volt
's felvonatás után [illegible] Lég
a' [illegible] fattyu [illegible]

~~Tűz ésel~~
~~Vas külje~~ [illegible]
~~[illegible]~~
Apol [illegible]
[illegible] a'
~~[illegible]~~ folya
Kifutás
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] mely
be ⑧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
fehér fal
~~[illegible]~~ Szellem alább
[illegible]

melynek bűbáj fénye ~~[illegible]~~
[illegible] meg a' [illegible] fattyu [illegible] –
[illegible] 2. [illegible] ~~[illegible]~~ a' ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
's ha a' fehér [illegible] [illegible] barna
[illegible] nem élhet holtig.
[illegible] nem [illegible] hogy fehér [illegible]
A' görög [illegible] [illegible] is [illegible]
[illegible] ; a' tudomány [illegible] Minerva.
jed ; arra nézve volt [illegible]

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~
~~Lampa~~

BF121/14

A' [illegible] tétessék két felöl a' kemence ~~keskeny~~ oldalára ~~elöl~~ /
3 ~~két~~ [illegible] a' párkány felett fedő,, 's kertő a' kemence [illegible]
levő két felöl kifelé. Ezen kívül még lehet a' két
~~keskeny~~ oldal közepére is tenni.

Ezen kemencéből ~~még~~ két más célis elérhető: ugyanis
ha mindegy harmadfél hüvelyk magas 17" széles erős pléh cső ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ jó mortel befenekeltetik, 's az alsó [illegible]
befele
ken két toll szélességű pléh gyűrű foglaltatik, 's a' gyűrűn
felen egy felöl 3" hosszu 1 2" magas ~~lyuk~~ vágatván
a' [illegible] be ~~[illegible]~~ de ~~[illegible]~~ erős drót ~~[illegible]~~
csak oly sűrűn, hogy a' tüzet tartsa, de a' világosságot bocsássa
át: akkor ha ezen cső le vétetvén megtöltetik nem kö-
ves ~~'s nem is fát~~ ~~porral~~ apró jó szénnel, ~~nem is porral~~
's egy pléh tétetvén reá, ennek segítségével a' vastáblá-
ról a' fedő elvétetvén a' lyukra tétetik, ~~'s a' pléh le~~
~~vagy~~ hogy a' drót ajtó a' ház felé a' tűz ~~felé~~ ajtó fe-
lébe essék, 's (a' ~~[illegible]~~ drót ajtón be kis eleven szén tétetik,
ha alatt tűz nincs), mind ég lassanként alá le;
's villámos kék lángot látni, a' tűz tévő aj-
's ha szépít a' [illegible] mind [illegible] üveges rea
tot kivéve a' sarkából, azon sarokba [illegible]
~~ragadt~~ csiszolt papiros által, megpedig úgy hogy alatt 's [illegible]
[illegible] kor meddig, hogy a' légjárás tartsa meg.
[illegible] bizonyos állást szerint, egy a' ~~kemence~~ kemencébe foglalt
A' Csőnek [illegible] ~~kapocsokat~~ #
ki álló gyűrűbe vetett kapocsokat: # mikor tétetik a' vas táb
Még az a' haszna is van: hogy [illegible] homloka, meg ~~[illegible]~~
lára kis elvehető elől nyíló [illegible] harmadfél toll, mely egymás
kamara tétetik, melynek háncsán kis cső van, mely egymás
[illegible] bédugott lyuk által a' kemencébe folyat; és akkor a'
falt elvétetvén, a' fazék rá; ~~vagy~~ ha fér belyebb tétetik, a'
kamara a' gőzre vala. [illegible]
Főt lehet bizonyos elvehető gyűrűbe [illegible] azon [illegible]

BF 121/14v

Azon gübü pedig egy [illegible] magasi átmerőjü pléh-cső fölül kereken kifelé, alul befelé hajtva, 's az aluli behajtásba vastagabb drót-vesszely. Az alján ~~alu~~ fölül [illegible] hollal magasságu lyuk, az egész kerület harmadára, melybe ~~legyen~~ drót ~~[illegible]~~ egyenesen fel, 's ~~melyeken~~ hozzá egyan dróttal forradjva be; hogy a' betett holt-szénre fölül tett forgács meggyujtva vagy eleven-szénnel fölülről gyujtva ~~[illegible]~~ ezen oldal drótozaton ~~[illegible]~~ 's alsó vesszején le felé hegyesedve ~~[illegible]~~ a' kemencébe. Ilyen gübüből több helye legend szo, ide igazitva az ismétlés kerületekhez. A' gyujtás-kor jó befűtni decz... ~~valamennyire~~. ~~És ez már az átmenet a' [illegible]~~.

~~A' leg jobb alsó [illegible] szabad [illegible] volt~~

VI. Olyan kelet [illegible] csinált: hogy 22" volt széle hossza magassága az alján alól fölül párkányzat; a' gúz feneke [illegible]; 3 oldalán pedig egyenes szembe 's két felől, mindenik oldalon ~~[illegible]~~ öt 3" átmerőjü lyuk a' felső [illegible] kány 's öt az alsó felett, ~~a' melyek~~ hogy a' tűz láda külső oldalán a' ~~tűz~~ ládában belől felyül és alul kifelé könyökös pléh-cső ~~[illegible]~~ legyen, ~~[illegible]~~ az alól bemenve lég felyül kijőjjön; ~~akarmely~~ a' levegő [illegible] pléhes is magtartja a' lég. ~~A' felső könyökökre [illegible]~~ A' tűz láda, ~~melyeket~~ alsója körbül, [illegible] [illegible] kör [illegible] [illegible] belől 's a [illegible], ~~[illegible]~~ más többet; de ~~[illegible]~~ az alsó felett [illegible] [illegible] [illegible], a' pléh alkotmány, ~~melyet [illegible]~~ belső ~~[illegible]~~ végére a' kemencének [illegible] [illegible] a' lég felmenve [illegible] [illegible] oly [illegible] 3" [illegible] [illegible] [illegible] a' lég felmenve [illegible] [illegible] 3 pléh ládán fel, kerületbe a' füst-járással. Mely az alsó pléh láda belső felénél fel menyen, a' külső [illegible] el [illegible] belső 3"-ra [illegible] fel a' kemence oldaláig [illegible] van. ‡ [illegible] két felső oldal [illegible]

VII. Olyan is csinálódik, hogy az egyenesen fel menő magasan egy oszlopnak [illegible] két oldala között, alul fölül nyitva hagyva után a' [illegible] légnek, a' füst hátul lehajlván 's felhagyva, fenn a' [illegible] helyén lévén a' kürtő.

‡ Ennek közből nyelő van a' következő láda fenekéig; ezen nyelvnek ~~[illegible]~~ [illegible] a' [illegible], a' [illegible] el fedett ~~pléh~~ láda felső [illegible] [illegible] hagyott [illegible] fel megy, ott is nyelvnek [illegible], ennek a' felső [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] a' kemence oldalához [illegible] [illegible] pléhből

BF. 121/15

~~Itt is a' szabály lyukakat [illegible]~~ ( )

Minden láda fenekén a' nyelv ~~[illegible]~~ kifelé lévő végénél ismét egy 5" [illegible] fedő a' [illegible].

Tenn ( ) [illegible] gübüvel az alsó ládába valamint [illegible] de akkor a' ~~láda~~ felső fenekén [illegible] kell. Mint hogy a' lég felmenés harmadfél czoll, a' [illegible] belsejébb [illegible]. A' felmenések egyen olyan [illegible] a' láda, [illegible] 10 czoll. Az alsó láda feneke erősebb pléh legyen, ha van elöl pótolhatni egy fedő öntött tábla ( ) a' két felsőt papír pótolhatja. Az alsó ládára ajtó kell, a' két felső ~~[illegible]~~ fenék legyen. hátul jó ~~[illegible]~~ pléh [illegible] fenék legyen.

Innen önként jő egy kisebb rendü hűtő kemencze gondolata, melyben a' többi felkamarával [illegible] gübüvel együtt 's belől körös körül az oldala mellett álló 8 pléh-csövek, melyek egyenesen alól kifelé nyiló könyökösök legyenek, 's felyül oszlopzatba fel felé nyiljanak. A' tűz füstjét akár ( ) oszlop [illegible] [illegible] [illegible] akármely hárba vive. [illegible] oldalra tett [illegible] 4" [illegible]

~~[illegible] több~~ félék oldalra

VIII. Még ~~[illegible]~~ több félék [illegible] elöl [illegible] legyen: [illegible] kával; ~~[illegible]~~ hogy a' [illegible] 's gübü [illegible] lehet [illegible], 's a' magasság [illegible] pild. A' kemence széle hossza lehet [illegible] [illegible] több is; ugy hoz [illegible] ság a' [illegible] lehet egy [illegible] több is; [illegible] oszlop-~~kemence~~ alakokban [illegible]. A' tűz-[illegible] ~~[illegible]~~ alsó [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]. 's nem kell fel [illegible] ~~[illegible]~~ alább esik; a' tűz láda alatt [illegible] oly [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ befelé hátra hajol, befedése [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible], öntött tábla [illegible] ( ), ~~[illegible] bár egy legyen~~; [illegible], vastag pléh ~~[illegible]~~ kivágott fedős lyukkal [illegible] a' tabla belső [illegible] 8" magasan

A' tűz befedésére két felől és hátul [illegible] [illegible] hátra felé ra oldalak emeltetnek. A' tűz feneke ki nyujtatik [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ elől a' [illegible] [illegible] [illegible]. a' két belső oldal nyujtassék [illegible] 8" magasan; 's hátul is csinálódjék be; a' bal felőli oldal is nyujtassék le, alatt 4" magasságu lyuk hagyatva, [illegible] [illegible]

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ [illegible] [illegible] az [illegible] [illegible] – [illegible] a' [illegible]

[illegible] hogy két láda legyen [illegible] a' [illegible] [illegible] a' pléh [illegible] lyuk [illegible]

BF 121/15v

A' két felső oldalra tétessék reá a' kép-forma ládázat (ha-
nem plehből agyagból készítve; úgy hogy a' ládák nyilt vége
mind ~~a' tűz [illegible]~~ egyfelé essenek, 's az alsó[illegible]nak hegye-
iéből le érő cső a' tűz fenekén hagyott lyukra essék, a'
felső pedig a' kemence tetejébe vétetődve) vigye ki az alatt
a' tűz ajtó oldalán hagyott lyukon bemenő léget.

A' füst pedig itt ha kettős láda van, úgy járhat mint
a' nyil, ha több, csak kigyózhat a' ládákon; ~~a' melyeket~~
a' mely alatt el bujik a' füst azzal felől a' láda fedele cserép-
pel tányéroztatik a' kemence oldaláig, hogy vak lyuk legyen.

A' kürtő is 's mint mindenütt vak helyre megyen.
A' tűz feletti üreg tetejére azon cserre, ha valamit a' fazé-
~~[illegible]~~ elvénülőket főznek, egy üstben tétetik, 's alól egy kis
homlok a' gőz ~~[illegible]~~ [illegible] ki menetelére.

Az alsó láda fedelére is lehet tenni üstöket, ha fűteni
akarnak benne, de akkor a' lég ~~[illegible]~~ hozó csőnek alját külön
tordúval bekell zárni. W. [illegible] ~~[illegible]~~ kis apró [illegible]

3) Meg egyet említ [illegible] a' mit csak kicsinybe [illegible]. [illegible]
[illegible] nem [illegible] egy buzadi víz forr ~~egyszerre~~ ~~[illegible]~~ melynek átmérője
's magassága mintegy 1'. 's fölül olyan fedél van mint a' [illegible]
főzőknek; de a' szájába jól beillőleg lehet tenni egy rö-
vid csövet, mely egy jól [illegible] [illegible] menedékes [illegible]
gőz vivő hatodfél [illegible] átmérőre, mely fölül a' ké-
ménybe vivő tűz menedés (nem [illegible], [illegible]
A' ~~gőz~~ füst-vivő lehet az [illegible] ( ); a' gőz
~~melegen~~ a' ~~[illegible]~~ [illegible] adja, melyet annyira hűl vissza-
foly, a' gőzzel marad a' kemencébe megy.

De itt megjegyzendő van: 1. Hogy a' [illegible] el ne fogyjon,
fölül nagy edényből ~~[illegible]~~ egy cső [illegible] le, melynek kis ajtaja
felnyitja az üstben ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2.

BF 121/16

V. Rakatott meg Szr. olyant is, hogy ajtaja közbül csak 5"
volt hosszában, 's 4 a' magassága, 's a' kemence 4 [illegible] hossza,
2 [illegible] szélessége, 's a' földtől 6 [illegible] magassága volt: de a' tűz-
tevő hely rostélyjubb ~~[illegible]~~ [illegible], [illegible] fölül egy
quadrat [illegible] volt; az ajtó ~~[illegible]~~ 2" magas homlokán fölül egy
4 [illegible] vastábla fedte a' tüzet, 's a' tábla közepén [illegible]
fedő volt; és ez épen ki állott közbül a' kemencéből.

A' rostély lyukan [illegible] a' tűz fenéke egyszersmind [illegible] ~~[illegible]~~
volt; ezen tűz fenéknek két szélén egyen ~~[illegible]~~
~~van~~ ~~a' kemence [illegible]~~ [illegible] rekesz fal rakatott; ~~a' [illegible]~~
~~[illegible]~~ de úgy hogy ki felé kerfelől minrez
~~[illegible]~~ be fedésén ki- érő, 's alatt a'
4" átmérőjű [illegible] a' kemence ~~[illegible]~~
párkányon fölül egy ~~[illegible]~~ könyökkel [illegible] lyukba
vegződő pléh-cső ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~
Azután egyfelől pald. a' ~~[illegible]~~ rekesz közepén ~~[illegible]~~
lodják [illegible] fel a' [illegible] ~~[illegible]~~
a' ~~jobbfelől, azon~~ ~~[illegible]~~ 's azon rekesz fal [illegible] a' kemen-
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ padolás [illegible] fölül
ce tetejéig; de a' [illegible] ~~[illegible]~~
ki érő fogantyú ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kettős tégla [illegible] i

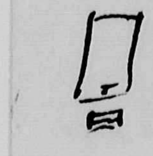

~~Alatt~~ A' tűz alatt pedig kettős tégla [illegible] 's a'
padimentumra agyaggal. 's a'

Ekkor ha a' kürtő be záratik, a' füst balra le
hál a' bal rekeszen [illegible], 's a' tűz alatt [illegible] a' szabad lyu-
kon, 's onnan ki [illegible] hátul a' kéménybe, ha
fel menyen a' jobb rekesz mellett, 's be a' szabad lyu-
kon, 's onnan ki [illegible] hátul a' kéménybe [illegible]
pedig [illegible] be felé az [illegible] lyukra fordít-
va a' felmenő füst a' meg nyilt lyukon egyenest
meher a' kéménybe
Ha a' tűz [illegible] egre, meg jobb volna. A' [illegible]
Ha a' tűz [illegible] egre, meg jobb volna. A' [illegible]
fenékre lehet ~~[illegible]~~ tenni, hogy a' tűz alatt menő füstöt
ne gátolják.

Azon

IV. A' következőx is [illegible] egy tűzis sok helyre alatta &.

BF121/16v

Az ajtó közbül, alja a' földtől mintegy 2'; két felől a' tűz ládától egy kályha van, hézagja a' kemencének 2 kályha. A' tűz ~~[illegible]~~ oldalától két felől ~~végen~~ 4 tzoll tág pléh-cső mely a' kemence tetejéig ki ér ~~[illegible]~~ a' tűz fenekén alól ~~[illegible]~~, hogy egy tzöl könyökkel ~~alul~~ a' párkányon fölül 2 tzollal ~~két [illegible]~~ mindenik egy egy kerek lyukon érjen ki, a' lég bemenetelére.

A' cső belől a' tűz tégla falak közé ~~[illegible]~~ 's befedődvén, 's az azon fölül ~~[illegible]~~ ~~tetejéin~~ fedelén ~~legyen~~ egy nyelv, mely folytattassék két felől le, úgy, hogy a' tűz láda oldalán a' nyelvtől ~~[illegible]~~ péld. jobbra le menvén, ott a' ~~[illegible]~~ alatt átbúva a' tűz felé ~~be~~ kerüljön a' nyelven ~~innen~~ 's onnét le menjen balra, ~~a' nyelven innen~~, 's át ~~[illegible]~~ a' nyelven túl fel hágva, ki menjen. ~~[illegible]~~ a' ~~nyelvre~~ menjen: ha a' tűz felett

~~Így~~ a' kurtítás a' jobbfelőli járás el marad, ha még helyre megy, úgy a' még inkább kurtulást egyszerűsít a' ~~nyelv~~ balrekesztés.

A' ~~sepro fedő~~ Seperni kell fölül közbül a' nyelv 2 oldalán egy-egy fedő; 's a' kemence két végén ~~[illegible]~~ mindenik két lyuknak ~~két~~ egy fedő sem egy alatt.

A' tűz itt a' vasfely-lyukakból hátra felé térődik 's hogy ajtó nyilással az ütők kivez esset, fel hágva kari máju pléh tűzhelyecske kell ~~[illegible]~~. Itt már alul nagyobb üveget lehet tenni, 's világítasért (fehérre meszelve a' zelka már a falait. 's ~~[illegible]~~ akkor tolyoka nem kellетvén, mérni a' párkányos aljon fölül mintegy 9 tzoll, tehát 1 cubikhüvelyknyi hely fának vagy egyébnek).

VI. ⊙ Az aljnak 24'' magassága; fölül 's alul lapos 2'' nagy egyforma párkánnyal, hossza széle 24''

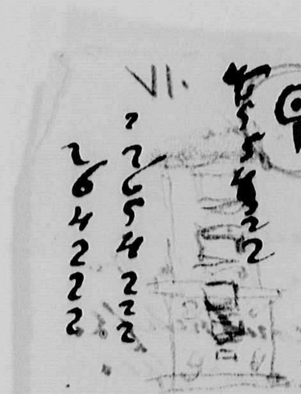

~~Teteje~~ Magassága közbül mintegy 6'' magas, 's ~~[illegible]~~ hossza; alatta a' tűzhely tágassága 4''; a' tolyoka 2'' magas, 3'' hossza, alatta a' ~~párkány~~ 2'', 's párkány magassága 5 8''.

A' tűzláda feneke megrakva kovaccsal hajón ~~[illegible]~~ a' párkányon felé.

Az ajtótól két felől egy egy 3'' tág lyuk éppen a' párkányon fölül; a' két oldalról, 's más alatta az alsó párkányon; hátul pedig öt pár illyen lyuk. Mindenik pár arra-való, hogy a' cső hogy fölül-könyökös pléh cső úgy tétessék belé, hogy a' könyök a' ~~tűz~~ ládába a' kemence tégla oldala mellett legyen, a' könyök a' felső lyukba ~~[illegible]~~ végződjék, 's alól a' lég bele könyökösen ~~jöt~~ egyenesen bele vezesse; ha a' költség nem kímélendő, tehetni alul is pléhből csinálni a' könyököt, 's ott kevésbé ártana a' szegler; jobb volna menedékesen önteni, 's tartósabb is volna; de a' legvékonyabb pléh is már tart, 's pehe-pert ~~[illegible]~~ nem ~~[illegible]~~.

Továbbá tíz tzoll szélességű, 's ~~[illegible]~~ hossza, 's 6'' magas pléh-ládás, a' ~~[illegible]~~. De annak az ~~alul~~ kell keresztül ~~[illegible]~~ tenni ~~[illegible]~~ ajtó felőli végén ~~[illegible]~~ olyan hosszú lyuk a' millyen széles maga, 's szélessége a' lyuknak legyen 2''. Ezen lyukra ~~tétessék~~ negyed fél tzoll magasságú táska; 's hasonlag a' pléh láda túlsó végén alatt hagyattassék 3'' magas 's tíz tzoll hosszú lyuk, a' más tetejű becsinálva; 's ezen lyukba vezessék alattból be a' lég.

Elöl is ~~legyen~~ bérre nagy kerek nyíló fedő a' pléh láda tetején, ~~[illegible]~~, hogy oda lehessen tenni.

A' pléh ~~[illegible]~~ fenekén legyen egy 5''2 tető, melybe gőz bis lehessen tenni.

~~[illegible]~~ hanem a' [illegible], hogy a' [illegible]

BF121/17

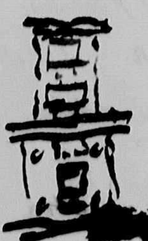

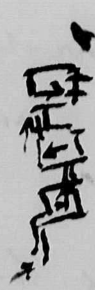

Mindenik pleh ládának fenekén K. P. átszu-
közepén innen kifelé szegző fedő
Lehet ott a' kemence 2 oldalain [illegible]
A' ládák tetejére lehet ~~[illegible]~~ nem az aljo-
lapjáig érő nyilásokat tenni, 's mindeniknek fe-
delét a' kemence oldaláig ki nyujtani kel
felől, 's lyukakat szabályzat ( ), innen
ott.

Ha az alsó ládában, vagy több fözni kell,
fölül tisztában kell a' gőznek, 's a' leg felmenés
elzárni.

Csinálni ki ezen pleh ládákat két kasba
közé a' fal ~~[illegible]~~ mellé két ~~felől~~ 's [illegible]
's azonbelöl tégla tévé, 's egyik kasból [illegible]
egyre, 's a' másikból alol a' ládákba [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] a' két
[illegible] [illegible] [illegible] hanem a' ládák nagyobbal
[illegible]

BF 121/17v

77

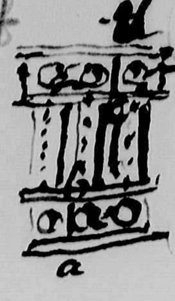

① Legegyszerűbb az
Ha belfelől alol felmenyen a' füst a' [illegible]
elébb ab retesz mellett menve ~~fel~~ alolról fel, fenn le for-
dul cd retesz mellett a' második csőn 's ismét
fel kapva a' 3dikba a' végén ki menyen.

A' kürtő cd helyére esik, c nél lévén vízirányu
tengelye, mely körül lefordul a' 3dik cső felső
zájára, hogy az elébbi utat elzárva, felette a'
2dik 's harmadik elhagyásával ki menjen belsőről
dalán.

~~Lehet ugy csinálni, hogy ha a' hely [illegible]~~
~~kivánja, a' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] járjanak~~
~~A' felső [illegible] [illegible] járva [illegible] [illegible]~~
~~A' füst pedig a' [illegible] [illegible] [illegible]be~~

A' falak jarkan járva csinosan 's jól záródjanak.
Lehet ilyent a' hely szerint jobbra vagy balra
csinálni: de a' füst bevitel 's kimenet a' körrel
egy vízirányu fordítással igazíthatni ha a' hely úgy kivánja.

Az itt legegyszerűbb mód, ~~[illegible]~~ d ( )
irán felső kemence lapja szerint csinálva.

BF 121/18

Idő. ~~[illegible] [illegible] [illegible] Tábla~~

Fürch ~~Tölgye Lin~~ ~~Lapos kosolo [illegible]~~. ~~Czap~~. Dugó

~~2 ly. sacc. Mouches volants~~. Oculus [illegible] s Conserva

~~Tábla~~. ~~Világosítás~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible]

~~Unda fényesítés~~. ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~ [illegible] villa

~~[illegible] [illegible]~~ ~~Tölbe [illegible] [illegible] [illegible]~~

(Bardana Rósa (e' Bromelia).
(Fürch

2' holy. magassága ma.
gyulaja mássfél

VI. hó

bor...

Mavis arara

Balsam(?) Mig egy főző.

Pálinka főző. Nyárba a' vas főző [illegible] [illegible]

Béllé kell. Mit kell nyárba tenni?

Kemence felpattott egészse, akinek fogalo ki [illegible]

Tüskéfutás oka.

Napfénnyen a' [illegible] [illegible] [illegible]

Pergetyű helyett [illegible] hurok

Kés . Alsó nöttel.

Leggyen Lenni vagy Lenni

Tehát leggyen

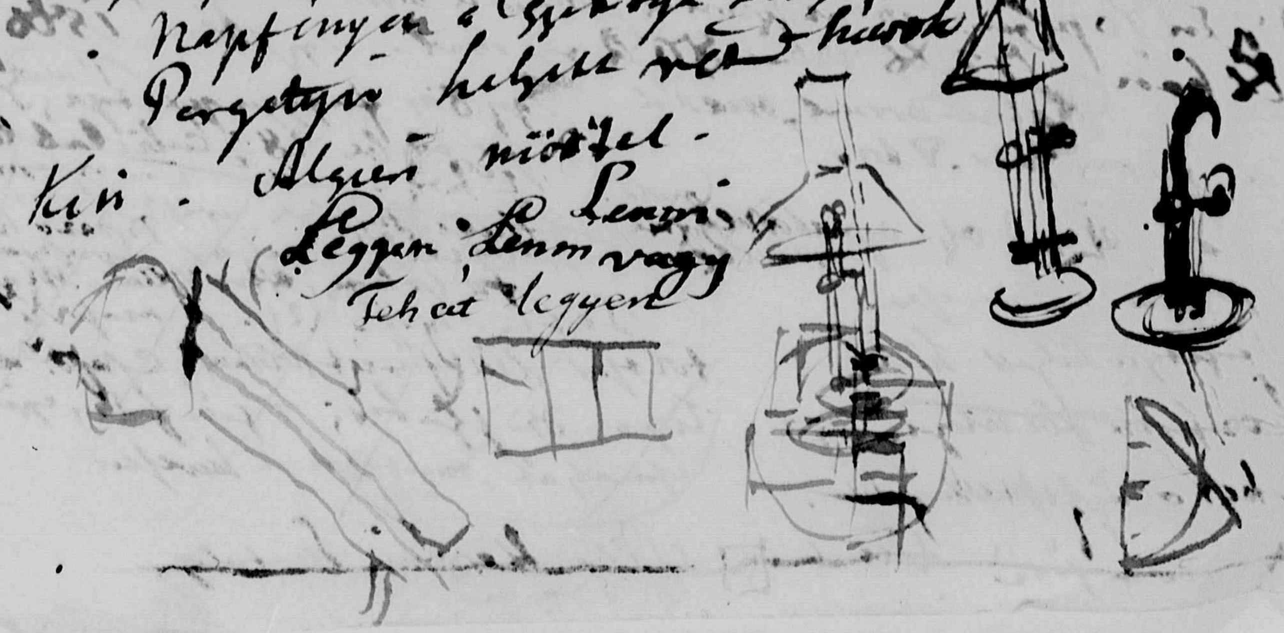

Ui' c'ity

~~symmen~~ billeg, [illegible] tüz-[illegible]. Az ajtó [illegible] legyen, s [illegible] a ma-
gallyat [illegible] [illegible]
Nagyobb a' katlyban lapjat [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
befelé hajtjatok.

A' [illegible] helyett egy alsóbb nyilással lapos [illegible]
szolganak

A' lapja legyen ~~[illegible]~~ 10" vagy 8" [illegible] kis [illegible], mind a' 4 oldalán két lyuk [illegible]
kötetre. Téglák az ajtó, s [illegible] a' [illegible] a' padlás, s tartja,
A' kor [illegible] mind [illegible] kemencét
S o' felöl mind egyenesen [illegible] fel felé.
A' felső fűtőn által lég, ha kettős segnek s

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maradék~~

~~melyre tégi~~

~~[illegible]~~ [illegible]

* ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]

Lefakasztásos almaárzése. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] kemence
rakásán: mikor jöttem vagyok,
[illegible] 88 3 [illegible] azonnal [illegible], [illegible], hogy millió
[illegible] ad, mint 88 fa- [illegible] egy.
[illegible] kemény fa 128.

Fafogó.

1,00 [illegible] ad 0,42 [illegible]

6" [illegible] [illegible]

De [illegible] [illegible] fa 1/6 [illegible]

A' [illegible] 10 [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible]
18 [illegible] 73 88 [illegible] 86 [illegible]. Egy [illegible] 1800 [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible]

Egy 8as [illegible] [illegible], s egy [illegible]
[illegible] 28 [illegible] [illegible]
10 [illegible]

* [illegible] [illegible]

Na [illegible] oszlop ~~[illegible]~~ mellé

* 1 [illegible] [illegible] [illegible]

* [illegible] helyett [illegible]

* ~~[illegible] [illegible]~~ [illegible]

~~[illegible] olajfestek [illegible]~~

Tabl. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible], 2 [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible]

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

A' mely felöl a' tüzhely lesz, az elpadlásolt a'
fal 1" nyir emelödik, itt pedig ~~[illegible] [illegible]~~ egészen
emelődik oly magasan mint a' láda feneke
vivést ~~[illegible]~~ Elöl [illegible] [illegible] ~~[illegible] [illegible]~~ a' padolás alatt a' [illegible] ~~[illegible]~~, hanem a' fej-
~~az [illegible] [illegible]~~ [illegible] tégla fal; az ez által
alakuló üresség fának való.

Az említett vasakat nélkülözni lehet
deszkával, de akkor 3 tégla kell, s a' fa
~~[illegible]~~ apadi.

A' lyukas vas táblák, tüzhely s gözfogó kinig
szüntetnek: hanem a' [illegible] nézve elöl kell a' lég-
felmenésnél zárás, másképpen belöli felnyitással
val.

Ha nem tetszik több légládát tenni; az elsőnek ~~[illegible]~~ négy-
szögü lég felmenését egészen fel lehet vinni; s [illegible]
( ), minden consignatiot arról vinni a' nyelvekkel,
s a' szépen fedőket akkor a' fütö apjaival ~~[illegible]~~
kemfellett. Aldalra kell tenni egyenest felibe. A' mikor is a' kemence úgy
fordí, hogy a' fedöknek effélének [illegible] ebből tartják: hogy melegítő kemencét lehet
Ugyan [illegible] légládával ~~[illegible] [illegible]~~ az ajtó feletti végén a' fede-
[illegible] nélkül [illegible] a' kemence tetejéig [illegible] négyszögü lég felvivést olya-
képen a' kemence [illegible], mintegy 3" tágan, a' nyelvekkel az
helyen mint a' láda, [illegible] ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a'~~
~~[illegible] [illegible] [illegible], s a' fedőket. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] a' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], a' [illegible] felöl a' [illegible]~~
~~[illegible], hanem [illegible] [illegible]~~

⊡ Jegyzés. 1. A' ( ) írt kemencéből leg könnyebb a' főzőt megérzeni; sőt a' szerint csinálni is: még rég küldött volt Ő. Hunyadra kisebbre és nagyobbra mintákat (úgy a' mint értendők voltak, 's ha szavai a' bizonyos pénznek bizonyos időre meg küldésére ~~[illegible]~~ igért meg tartotta volna, ma mind melegítő mind főző kemence) elég volna.

Az ( ) ~~kemence~~ melegítő kemence gondoltassék előbb úgy a' mint on felrakatni óratott; azután az alsó koczkáin változtatás iratik meg, és az egyik oldal elejébe teendő lyukas táblák a' gőz-fejével úgy a' mint a' főző kemencében iratott.

Végre az égő kemence gondolhassék a' könnyen függély körül egy forgályt fordulni jobbra vagy balra: az-az elől [illegible] főző helye úgy kell vakni, hogy az előbbi eleje világosság felé 's hozzá férhető legyen.

A' koczka úgy változik: hogy a' két csőfor helyébe két álló ~~[illegible]~~ tégla-fal jön akkora magosságra, hogy vasakon két lappára egymásra agyaggal (az öszve eresz jól fedve) sem téglával el padolódjék, az alsó plék-láda fenekénél 3"al alább.

BF 171/20v